

Posudek oponentky
disertační práce Mgr. Adama Černého
vypracované na téma „Základní povinnosti a odpovědnost členů představenstva akciové
společnosti“

Předložená disertační práce je vypracována na téma, které je častým předmětem juristických graduačních pojednání. Volbě tématu lze přesto přisvědčit, neboť zvolená oblast práva společností, resp. akciového práva, stále nabízí k řešení řadu otevřených otázek.

Autor rozdělil svou práci do sedmi kapitol, v nichž se postupně zabýval povahou představenstva a jeho funkcemi, právy a povinnostmi členů představenstva, jejich odpovědností a ručením. Sedmou kapitolu věnoval úvahám *de lege ferenda*, přičemž předložil vlastní návrhy paragrafovaného znění některých ustanovení upravujících právní režim představenstva a jeho členů, k nimž připojil stručná zdůvodnění. V závěru práce shrnul autor některé myšlenky, k nimž dospěl zpracováním tématu. Takto postavená struktura práce zvolené téma nejen pokrývá, ale přesahuje jeho rámec. I když je třeba respektovat doktorandovu volbu otázek, o nichž pojednává, mám za to, že například pasáže o podepisování zápisu ze zasedání představenstva předsedou, o rozhodujícím hlasu předsedy představenstva, ale zejména o modelech organizační struktury akciové společnosti jsou nadbytečné. Obdobně mám pochybnosti i o zařazení pojednání o kodexech corporate governance. Byť toto kodexové hnutí má nepochybně vliv na výkon funkce členů správních orgánů zejména kótovaných společnosti, vydalo by na samostatnou disertační práci a jeho zařazení vede jen k dalšímu rozměňování pojednávané problematiky. Při konstrukci osnovy disertační práce je třeba vycházet z toho, že disertační spis je určen odborníkům, a proto se má zaměřit spíše na užší okruh problémů, které mají být zpracovány do hloubky. Tomu jde zpravidla na úkor šíře záběru (při omezeném počtu stran).

Z autorova úvodního slova, v němž se věnuje i metodám použitým při zpracování tématu vyplývá použití nejen deskriptivní, ale i analytické a komparativní metody doplněné následnou indukci. První i druhá kapitola jsou převážně popisné, jejich značná část nepřekračuje výrazněji rámec platné právní úpravy. Autor však některá ustanovení glosuje a upozorňuje místy na problémy, s nimiž se praxe při aplikaci akciové úpravy střetává a formuluje i vlastní kritické postřehy. V dalším textu již více využívá analytického přístupu a je zřejmé, že má s fungováním akciové společnosti praktické zkušenosti (alespoň to naznačují pojednání o různých problémových situacích při fungování akciové společnosti, např. paralelně svolávané

valné hromady). Dlužen zůstal autor avizované srovnávací metodě. V závěrečné části práce sice zařadil relativně rozsáhlé a vcelku zajímavé pasáže věnované americkému, britskému a německému právu a navazující judikatuře, avšak jde spíše o popis bez dovození srovnávacích závěrů. Přitom některé instituty, například německá úprava pravidla podnikatelského úsudku obsažené v akciovém zákoně, jsou zpracovány dosti povrchně.

Hodnotím-li práci po obsahové stránce, je zřejmé, že disertant nejen zná praktické problémy zvolené problematiky, ale i teoretické přístupy k jejich řešení. Pracuje i s relevantní tuzemskou i zahraniční odbornou literaturou a judikaturou, formuluje vlastní stanoviska k řadě právních otázek, které většinou stručně zdůvodňuje. Na druhé straně k většině pojednávaných otázek lze mít námitky či výhrady, z nichž – právě vzhledem k jejich četnosti - uvádím jen některé.

Výhradu mám i k aktuálnosti práce. Autor nezohlednil poslední novely obchodního zákoníku. Například pojednává-li o povinnosti členů představenstva poskytnout akcionářům vysvětlení na valné hromadě, bylo na místě vyjádřit se i k souhrnné odpovědi akcionářům či alternativnímu způsobu podání vysvětlení (§ 180 odst. 5 obchodního zákoníku). Aktuálnosti práce by také prospělo, kdyby se autor věnoval rozdílným, respektive rozšířeným povinnostem představenstva společností, jejichž účastnické cenné papíry jsou kótovány na některém z regulovaných trhů EU.

Z dílčích věcných námitek, nepřesností či námětů do diskuse lze poukázat například na následující. - Na str. 12 autor uvádí, že § 29 MitbestimG upravuje způsob volby členů představenstva. U uvedené ustanovení platí pro přijímání rozhodnutí dozorčí rady. Na str. 13 autor uvádí, že určitou paralelou k anglického postihu faktických a stínových vedoucích je v tuzemsku ustanovení § 66c obchodního zákoníku. V tom se však mýlí, protože paralelu je třeba hledat v ustanovení § 66 odst. 6 obchodního zákoníku. Autorovo vyjádření na str. 14 (poslední věta druhého odstavce) evokuje závěr, že jen francouzská úprava umožňuje tamním akciovým společnostem, resp. jejich zakladatelům, volit mezi monistickým a dualistickým modelem. K tomu lze dodat, že obdobnou možnost připustila i autorem uváděná Belgie a tendence opouštění výlučnost jednoho modelu organizační struktury akciové společnosti je vlastní i řadě dalších zemí kontinentální Evropy. Obecněji k pojednání o systémech řízení lze poznamenat, že pokud již autor tyto otázky zařadil (a nebylo to, myslím, třeba) měl prokázat větší nadhled, znalost tendencí vývoje a nejen uvést stručné přehledy organizačního uspořádání. Název právní formy evropské paralely akciové společnosti je na str. 15 uváděn nepřesně, neboť jde o evropskou společnost (Societa Europea) a nikoli a evropskou akciovou společnost (viz text příslušného nařízení). Na str. 18 ve výčtu orgánů akciové společnosti podle české právní úpravy

chybí alespoň zmínka o výborech pro audit, které jsou povinným čtvrtým orgánem akciových společností, které jsou subjekty veřejného zájmu. Pojednání na str. 24 ve druhém odstavci o možnosti udílet pokyny ve smluvním koncernu nasvědčuje nepochopení podstaty problému. Pokyny valné hromady řízené osobou k obchodnímu vedení nemohou kolidovat s pokyny řídicí osoby, neboť valná hromada řízené společnosti pokyny týkající se obchodního vedení udělovat nemůže. Nelze tudíž hovořit o jejím omezení v udělování takových pokynů, protože jejich zákaz vyplývá přímo ze zákona. Ostatně pojednání o obchodním vedení, které prolíná prací na více místech není zcela konzistentní a autor si místy odporuje (viz dále). Vyjádření na str. 25 evokuje dotaz, s kterými podzákonými právními předpisy musí být pokyny valné hromady v souladu. Na str. 24 nerozumím vyjádření, že zásady valné hromady nemusí být formulovány výslovně. Vzniká tak otázka, jak lze jejich obsah zjistit. Na straně 26 si autor nesprávně vyložil obsah usnesení Nejvyššího soudu (z 5.4.2006 sp. zn. Tdo 94/2006). Ten chtěl pouze rozlišit mezi obchodním vedením a jednáním navenek. Disertant si však vyjádření Nejvyššího soudu vyložil tak, že nespadá-li do obchodního vedení uzavírání smluv, pak může (podle soudu) valná hromada udělovat pokyny k jejich uzavření. Vytvořil tudíž umělý problém, protože to Nejvyšší soud neřekl a vzhledem k výslovné právní úpravě ani říci nemohl. Na straně 60 by se mělo přesněji hovořit o „pověření“ jednotlivých členů představenstva určitými činnostmi, než o „rozdělení funkcí“, protože ke specializaci na určitou oblast obchodního vedení dochází právě při výkonu funkce člena představenstva. Vyjádření autora ve druhém odstavci na téže straně vyvolává otázku proč pověřovat jednotlivé členy představenstva určitými činnostmi, když musí o těchto činnostech rozhodovat i všichni ostatní (nepověření členové). Na str. 64 směšuje autor podmínky výkonu funkce člena představenstva, resp. překážky výkonu funkce a jeho diskvalifikaci (§ 38 I obchodního zákoníku). Ke kritice konstrukce § 85 odst. 1 návrhu zákona o obchodních korporacích (autor nepřesně hovoří o návrhu obchodního zákoníku) lze podotknout, že tato navrhovaná úprava je přece jen tolerantnější v tom, že diskvalifikace nenastává ze zákona (jako dosud), ale že je k ní třeba rozhodnutí soudu. Spíše mi v textu návrhu chybí podmínky, na jejichž základě soud o vyloučení rozhodne. Dále mám pochybnosti o správnosti autorova názoru o povinnosti valné hromady (!) poskytnout představenstvu informace (str. 92). Obdobně lze pochybovat o správnosti vyjádření prezentovaném na str. 90, z něhož by vyplývala pro člena představenstva nezávaznost nevýhodných pokynů, resp. takových pokynů, které nejsou v zájmu společnosti. Autor k tomu pak dodává, že nelze zapomínat, že valná hromada je nejvyšším orgánem společnosti, takže není zcela zřejmé, k jakému dospívá řešení. Má-li jím být navazující třetí odstavec, v němž se zřejmě při názorové kolizi mezi představenstvem a valnou hromadou počítá s možností určovací žaloby, pak s tímto názorem nelze souhlasit. K poznámce o

odvozené žalobě (str. 119) lze dodat, že i přímá žaloba směřuje proti členům správní rady (Boardu) a je reakcí na porušení povinností členů představenstva vůči akcionářům (například nevyplacení dividend, zamezení výkonu akcionářských práv, atd.). Na str. 144 autor uvádí, že v českém právu je výslovně zakotvena pouze povinnost péče řádného hospodáře a že neexistuje zákonná opora pro zavedení institutu povinnosti loajality (a také institutu dobré víry). K tomu lze poznamenat, že úprava mandátní smlouvy, která se přiměřeně vztahuje i na vztah člena představenstva vůči společnosti výslovně stanoví povinnost mandátáře jednat v souladu se zájmy mandanta (§ 567 odst. 2 obchodního zákoníku). Na str. 153 v rámci pojednání o odpovědnosti a ručení členů představenstva je uvedeno, že člen představenstva ručí za náhradu škody (není uvedeno za jakou, resp. vůči komu).

Obdobných námitek věcné povahy je více. Je však třeba věnovat se i sedmé kapitole, do níž autor zařadil vlastní návrhy znění ustanovení upravujících právní režim představenstva. Ty vyznívají spíše jako manuál, než jako text zákonného ustanovení. Ačkoli jde o nestandardní přístup disertanta, není důvod jej odmítat. Věcně ale mám řadu námitek, z nichž za jiné lze uvést následující. - Na str. 163 považuji vyjádření o imperativu zachování loajality společnosti a jednání v jejím zájmu za pleonasmus, neboť loajalita je právě respekt k zájmům společnosti. Také použití sousloví „dobrá víra“ ve vztahu k plnění povinností členů představenstva není vhodné. Jedná se spíše o zásadu poctivosti a slušnosti, neboť dobrověrnost je v českém právním prostředí chápána jinak. Také k formulaci pravidla podnikatelského úsudku, resp. k jeho přesnosti lze vznést námitku, a to zejména proto, že chybí jedna z podmínek tohoto (v zásadě) liberačního důvodu, a to, že člen představenstva si opatřil odpovídající informace k přijetí rozhodnutí. Za nevhodné a odporující soukromoprávní povaze úpravy práva společností a podmínkám konkrétního případu považuji stanovení fixní hranice podílu tantiém na zisku určeném k rozdělení akcionářům. Totéž lze říci i o návrhu na kvalifikovanou většinu rozhodující o výplatě podílů na zisku a o schválení smlouvy o výkonu funkce. V této souvislosti se mohl autor inspirovat novým německým řešením přiměřenosti odměn členů představenstva obsažené v § 87 německého akciového zákona. Nelze souhlasit ani s návrhem bezvýjimečného zákazu pracovněprávního vztahu člena představenstva vůči společnosti. Jak tuzemská odborná literatura, tak judikatura takový souběh za určitých podmínek připouštějí. Navíc, z hlediska autorem zařazené anglické úpravy je zajímavé, že anglické prostředí připouští výkon funkce člena Boardu v pracovním poměru. Stejně tak nelze souhlasit s návrhem, aby porušení zákazu konkurence bylo de facto důvodem zániku funkce člena představenstva, neboť dodržování tohoto zákazu je autorem formulováno jako podmínka stanovená pro výkon funkce. Celkově lze shrnout, že autorovy návrhy výrazně potlačují (už tak značně omezenou) autonomii rozhodování akcionářů.

Je také zřejmé, že autor je zastáncem výslovné úpravy i těch povinností, které lze z právní úpravy dovodit nepřímou, resp. které judikatura a právní věda již formulovaly a v praxi nečiní takový přístup žádné výraznější problémy. Bylo-li cílem disertanta navrhnout lepší a přesnější úpravu určitých vybraných oblastí obchodního práva ve vztahu k představenstvu a jeho členům, mám za to, že tento pokus se příliš nezdařil. Rozhodně mu však nelze upřít, že má na zpracovávanou problematiku vlastní názor a neváhá jej prezentovat.

Autor předložil úctyhodný seznam literatury, který obsahuje, kromě české, také anglicky psanou a německou literaturu. Na použitý pramen je odkazováno, i když ne zcela přesně v souladu s citačními standardy, neboť u řady poznámek pod čarou chybí uvedení vydavatele publikace. Z námitek terminologické povahy lze upozornit na zaměňování pojmů „pravomoc“ a „příslušnost“ (např. str. 15, 22 a další).

Celkově hodnotím předloženou disertační práci, přes výše uvedené výhrady, jako způsobilou obhajoby, k níž ji tímto doporučuji.

V Praze, dne 28. října 2011

..

Prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc.

oponentka